

השיעור השבועי

גליון מספר 498

כתב וערך השיעור:

הרב דביר פריץ שליט"א

הרב המקדים: הג"ר דוד אברהם שליט"א
רב אורח: הרב צ"ר אלימלך בידרמן שליט"א

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"ל הזדים ומשודר דרך הליון והרדיו ובקוויים רבים מיסודו של מרן רבינו טובדיה יוסף זיע"א

ר"ת	יציאה	כניסה
21:12	20:15	19:24
21:09	20:14	19:23
21:13	20:18	19:26
21:09	20:14	19:23

חג השבועות | ו' סיון תשפ"ה

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 053-4774733

הלכות חג השבועות

מעלת הלימוד בליל שבועות. ריקודים בשבת וביום טוב. לימוד תיקון או גמרא. לשמוע לראש הישיבה בענייני הישיבה. אכילה ושתייה בעמוד השחר. ברכות התורה לניעור כל הלילה. גדר שינת קבע. ברכות התורה מדאורייתא או מדרבנן. נסתפק אם בירך ברכות התורה

מה לך נדרם

ב. בפרקי דרבי אליעזר (פרק מא) מובא הטעם שנשארים ערים כל ליל שבועות, שכאשר בני ישראל באו למעמד הר סיני לקבל את התורה, נרדמו, למרות המעמד הגדול, "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש" (שמות יט, יח), השכינה ירדה, איפה השכל שלכם, הקב"ה בא ואתם נרדמים!! והיה צריך קולות וברקים להעיר אותם. וכדי לכפר על העוון הזה, בכל שנה ושנה בחג השבועות אנחנו נשארים ערים כל הלילה. בהושענא רבה לא כולם נוהגים להישאר כל הלילה וללמוד, האשכנזים הרבה מהם נוהגים ללמוד כמה שעות וללכת לישון, אבל בחג השבועות יש אחדות, "ויחן שם ישראל" כאיש אחד בלב אחד. לכן להשתדל בלילה הזה ללמוד בהתמדה, בישיבות נוהגים מידי פעם לשיר כמה שירים כדי לעורר

הציבור אליו, אומר להם, ספק ספיקא מתהפך, רוב וחזקה, נ"ט בר נ"ט, תתאה או עילאה גבר, ספיקא דאורייתא לחומרא. כשאנחנו עומדים כאן בערב חג השבועות, זאת הדוגמא לכל אדם שמשפיע על אחרים, שלא ידור "עמם" במקומם, אלא ישים לנגד עיניו איך לרומם את הציבור. נזכה במהרה בימינו, "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר", יבוא אליהו הנביא, תשבי יתרץ קושיות ובעיות, ונזכה כולנו יחד עם מורנו בראשנו לקבל פני מלך המשיח, ולקבל תורה מפיו. תזכו לשנים רבות נעימות וטובות. אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לכבוד ראש הישיבה הגאון רבי דוד אברהם, מקים עולה של תורה כפשוטו, יש לו כמה סניפים, ישיבה במעלות, בנתיבות, ברמת שלמה, ועוד תלמודי תורה. חמיו כבוד הגאון הראשון לציון הרב בקשי דורון זצ"ל סמך עליו. הוא טרח הרבה בשביל להקים את המוסדות, ועכשיו הוא ממשיך את הדרך. אני מכיר כמה בוגרים של הישיבה שלו "בנין אב", והם תלמידי חכמים אמיתיים, בקיאים בש"ס. הוא היה עושה מבחן סיכה, מסמן עם סיכה, ושואל מה יש בעוד חמישים דף, והבחורים היו עונים לו. זה נותן התמדה. במקום לשחק ולקרוא כל מיני שטויות, לשבת וללמוד ולבלוע את התורה שלנו, התורה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים" (איוב יא, ט). אני מברך את הרב שימשיך לעשות עוד כהנה וכהנה, ירחיב גבולו בתלמידים. הוא נותן שיעורים ושיחות, מלבד הספרים הנפלאים שמוציא, כגון הספר כל בו עם הערות שלו, ולא רק מקורות לכל דבר, אלא פלפולים וראיות, אשריו ואשרי חלקו. יגדיל תורה ויאדיר, בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

מעלת הלימוד בליל שבועות

א. ¹ נאמר כמה דברים בקשר לחג השבועות, בזוהר הקדוש (פרשת אמור דף צח ע"א) מובא, חסידים הראשונים לא היו ישנים בליל שבועות, והיו עוסקים בתורה, ואומרים בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות. ובהקדמות הזוהר (ח"א דף ח ע"א) מובא עוד, כל אלו שמתקנים התיקון בלילה הזה ושמחים בו, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזיכרונות לפני ה' יתברך, ומברך אותם בשבעים ברכות וכתרים של העולם העליון. מי לא רוצה ברכות מהקב"ה, עם כל הכבוד לכל הצדיקים, אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו מברך בשבעים ברכות! לכן להקפיד לישון בערב חג השבועות, כדי שיהיה לו כוח לשבת וללמוד, ולנצל את הלילה הזה.

¹ **מדברי הרב דוד אברהם שליט"א:** ברשות הרב שליט"א. בשבועות האחרונים מתפרסמים תחקירים על מאורעות שמחת תורה תשפ"ד, והמסקנא המתבקשת שישנם יחידות חשובות בצבא שצריך לתגבר אותם. ומאותה סיבה התורה זועקת ואומרת, לא רק שלא מוותרים על שום בן ישיבה שלא יגייסו אותו, אלא יותר מכך, יונה הנביא אמר "בשלי הסער הגדול הזה" (יונה א, יב), ואנחנו הרי יודעים שהתורה מגנא ומצאלא, ואם ח"ו התורה לא הגינה כמו שצריך, זו טענה עלינו, ולכן צריך להרחיב ולהכפיל את לגיונו של מלך - את לומדי התורה, האברכים. ונדיבי עם שיתמכו בהם ויוסיפו להם. כדי שבאמת תהיה הגנה על עם ישראל.

במשנה בסוף אבות (פ"ו מ"ט) - היום קראנו - מובא הסיפור עם רבי יוסי בן קסמא, שאמרו לו רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואמר איני דר אלא במקום תורה, והרבה קושיות הקשו המפרשים על משנה זו. אבל השאלה הבסיסית ביותר, מדוע סירב? מי לנו גדול ממורנו ורבנו שליט"א, שהולך לכל מקום, ולא אומר, אני גר בעיר של חכמים וסופרים ומי שרוצה יבוא אלי, אלא מכתת את רגליו בארבע כנפות הארץ ובירכת תבל, לקיבוצים, כפרים, מחנות צבא, בתי ספר. ומדוע רבי יוסי סירב?

אלא משום שאותו אדם רצה שרבי יוסי ידור "עמנו" במקומנו, עם הנהגות העיר שלנו, בשפה שלנו ובמושגים שלנו. אבל כאשר מוציאים ספר תורה ואבא מתקרב עם ילדו הקטן לנשק את הספר, אסור לכופף את הספר כדי שהילד יוכל לנשק, אלא תפקידו של האבא להרים את הילד ולקרבו לספר תורה. וכך עושה רבינו שליט"א, שאמנם הולך לכל מקום, אבל מרומם את

את הבחורים שלא ירדמו, ויש מקומות שמחלקים אבטיח ומילון, לעורר את הציבור שלא תיפול עליהם שינה.

לא לקפץ

ג. אבל צריכים לשים לב, בכמה ישיבות ראיתי שרוקדים ומקפצים, וצריכים להזהר לא לקפץ, אלא ללכת במחול, כמו שמתנענעים בתפלה בנחת... כי אין מרקדים בשבת. כשלמדנו בישיבות אצל האשכנזים, היו רוקדים בשבתות, ואפילו שהיה וורט לבחור ביום ראשון, היו דוחים את הריקודים לשבת, לא יודע למה... אבל כך עשו. והיו מקפצים, וקוראים לי: בכבוד, תיכנס למעגל. חשבו שאולי אני מתבייש. אבל אמרתי: לא, אסור, אתם יש לכם את הרמ"א (סי' שלט ס"ג) שכתב "מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזיזים", וכמו שכתבו התוס' (ביצה ל. ד"ה תנן). אבל אנחנו פוסקים כדעת הרמב"ם (פכ"ג מהלכות שבת ה"ה) ומרן (שם) שאין מטפחים ולא מספקים ולא מרקדים בשבת, וכן ביום טוב. וכשהיינו באים לבית המדרש, הייתי פותח ומראה להם. רבי אלעזר בריזל - מחבר ספר כרכים המוקפים חומה, היה עם כתונת פסים, מזקני ירושלים - בספרו מקור הלכה (ח"ב עמ' פא), התכתב עם מרן זצ"ל בדין ריקודים בשבת, ורצה להקל גם לספרדים, כי היום לא בקיאים לתקן כלי שיר, אבל בטל הטעם לא בטל הדין, והגיעו לפשרה שהליכה במחול מותרת. לכן מי שנמצא בישיבות ירקוד אתם ביחד, אבל ישתדל לא לקפץ, אלא להישאר אדיש... ואם הבחורים יליבו לרקוד בהתלהבות, שישאירו את זה לחתונה, אבל בשבת וביום טוב ילכו בנחת.

לשמוע לראש הישיבה

ד. בחור שנמצא בישיבה, כדאי שיעשה מה שאומר לו ראש הישיבה, כי ראש הישיבה הוא מרא דאתרא בענייני הנהגת הישיבה.² למשל, אנחנו נוהגים לקרוא את התיקון בליל שבועות, בישיבות האשכנזיות, ובשנים האחרונות אולי גם בספרדיות, לומדים גמרא כל הלילה. החק יעקב (סי' תצד) - היה לפני כ-350 שנה - כותב, שאצלם לא נהגו לקרוא את התיקון, שהתיקון הונהג לעמי ארצות שלא לומדים גמרא, אלא לומדים גמרא כרגיל. אולם החיד"א (לב דוד פרק לא) כתב שלא טוב עשו אלו שבנו במה לעצמם ולומדים גמרא, אלא חיוב מוטל ללמוד את התיקון שתיקנו לנו חכמים.

המגיד מדובנא והגר"א

ה. פעם המגיד מדובנא הלך להתפלל בליל שבועות אצל הגאון מוילנא, וראה את הגר"א שהוא עוסק בתיקון, והמגיד מדובנא למד גמרא. קרא לו הגר"א: למה אתה לומד גמרא ומפלפל עם חברותא ולא קורא תיקון? אמר לו, אמשול לך משל למה הדבר דומה, לאדם

² אמרתי פעם, מי שרגיל לשמוע לראש הישיבה ולהוריד את הראש, יהיה לו שלום בית, כי ישמע גם לאשתו, אבל אם לא רגיל לשמוע לראש הישיבה, גם לאשתו לא ישמע, ואין לו שלום בית. זה בדוק ומנוסה.

³ פעם היה לי בחור בישיבה, שהתחיל ללמוד מסכת אחרת, למשל התחלנו ללמוד מסכת גיטין, והוא התחיל ללמוד מסכת שבועות. בסדר א' כולם מכינים את הסוגיא לשיעור, או לשיעור כללי פעם בשבוע. ניגשתי אליו ושאלתי אותו, למה אתה לומד מסכת אחרת? אמר לי, אין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ (ע"ז יט.), ולבי חפץ ללמוד מסכת אחרת... זו קצת עזות שכך אומר בחור משיעור א'. אמרתי לו תביא את הגמרא, תראה מה רש"י כותב: לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש הימנו, ומשמע

שיש לו סחורות, בדים יפים מאוד, ויש לו קומץ עם דוגמאות קטנות, בד משי בצבע כזה ובצבע כזה... והרי אין ערך לחתיכות הקטנות הללו, אבל זה דוגמאות למה שיש לו במחסן. אמר המגיד מדובנא לגר"א, כבודו יודע את כל התורה כולה - היה כמעט כמו ראשון - ולו מועיל התיקון שיש בו דוגמאות מכל התורה, אבל אנחנו לא יודעים את כל התורה, ומה יועילו לנו דוגמאות לבד. ואפשר לומר כן כדי ללמד זכות על אלה שנוהגים ללמוד גמרא בליל שבועות.

ישיבת "חזון עובדיה"

ו. אם יבוא ראש ישיבה לבחור ויאמר לו, כאן כולם לומדים גמרא! אם לא ישמע בקולו, זה חוסר דרך ארץ. הרי ראש הישיבה דואג לך לצרכיך, ואתה לומד תורה מפיו, אם אתה רוצה תלך לישיבה אחרת... וכשאתה בא לישיבה שלו, צריך לקבל ממנו. אלא אם כן ראש הישיבה מסכים להצעה, לנהוג כמו שהיו נוהגים אצלנו בישיבת "חזון עובדיה" במשך שנים, שכיון שאני יודע שבתחילת הלילה יש חשק וכולם ערניים, אם יקראו תיקון, יגמרו מוקדם, ובסוף הלילה יטפטטו או יגידו שהולכים לכוותל - בשביל לטייל... לכן הייתי אומר להם: רבותי, עד חצות כולם ילמדו גמרא - כמה אוכלים, כמה שרים, "ובאו כולם בבית יחד"... ואפילו אם היתה שיחה ארוכה, בשעה עשר גומרים הכל ונכנסים לבית המדרש - וילמדו עם חברותא, ויחזרו על הגמרא והמפרשים שלמדו בחודש האחרון. ובחצות ידפקו על התיבה, יאמרו קריאת שמע, ואחר כך ילמדו תיקון, ומי שרוצה ימשיך ללמוד גמרא. היו כמה אחדים שהיה להם חשק להמשיך ללמוד גמרא, ולא כפיתי אותם, שילמדו מה שרוצים, אבל רוב הבחורים הפסיקו וקראו את התיקון, וזה גרם להתמדה, כי צריכים עד עמוד השחר לקרוא את כל התיקון, ואת האידרא אנחנו מחלקים. זו הדרך הטובה, ואם ראש הישיבה מסכים לה, הנה מה טוב, ואם רוצה שילמדו כל הלילה גמרא, לא כמו הגר"א, ישמעו בקולו.³

אל תפרוש מן הציבור

ז. כך ינהגו כשנמצאים בישיבה, אבל מי שהולך לבעלי בתים - בשבועות כולם נשארים בישיבה, זה החג של הישיבה!⁴ אבל לו יצויר שלא מרגיש טוב והלך להוריו, והולך להתפלל אצל בעלי בתים - כאשר כולם קוראים תיקון, אם ילמד גמרא הרי זה פורש מן הציבור, וזה יתקבל בעיניהם כמו יוהרא, לכן או שיעשה כן בצנעא, או שילמד את התיקון כמו כל הציבור.

שאם רבו לא רוצה שילך לרב אחר... יש מסגרת בישיבה וזה מחייב. הוא לא שמע לי, ואחר כך אני יודע שבהמשך חייו היו לו בעיות, כי אדם צריך לפעמים להוריד את הראש ולהתרגל לשמוע לאחרים, לא רק מה שהוא חושב זהו זה...

⁴ לפני כ-45 שנה בשנת תשמ"ו, היתה ישיבה אחת שראש הישיבה לא רצה לבוא בחג השבועות, והמשגיח גם כן לא היה, ורק משיב אחד היה איתם בחג השבועות. ואמר רב, ישיבה כזו שראש הישיבה לא מוכן לבוא בשבועות ולהיות עם הבחורים, היא ראויה להיסגר. ואכן לאחר כמה זמן הישיבה נסגרה.

אכילה ושתיה בבוקר

ח. בבוקר כשמגיע זמן עמוד השחר, רב בית הכנסת או המשגיח צריכים לדפוק על התיבה ולהזכיר לציבור כמה דברים, קודם כל, שאחר שאכלו ושתו בלילה, צריכים בעמוד השחר להפסיק לאכול ולשתות. ושתית תה וקפה מותרת, כמו שמותר בכל יום לשתות אותם לפני התפלה, והרב (ביב"א ח"ד חאו"ח סי' יב, וח"ט חאו"ח סי' קח אות מו, ובהל"ע ח"א עמ' קנד, ובליקוט יוסף סי' פט סעיף לז) כתב, שמי שלבו חלש או שהוא זקן יכול לשתות עם קצת חלב, ולכתחילה יחמיר גם בזה. והבן איש חי (ש"ר פרשת יתרו סעיף יח) מחמיר שישתה את התה או הקפה בלי סוכר, אבל למי שרגיל לשתות עם סוכר זה קשה, וביביע אומר (ח"ד חאו"ח סי' יא) היקל בכך, משום שלא עושה כן לתענוג, אלא להפיג המרידות [א.ה. וגם הבא"ח בספרו עוד יוסף חי (סוף פרשת וישלח) חזר והיקל]. אבל טמפו וקולה, בירה, מיץ תפוזים וכדומה, אסור לשתות משיגיע עמוד השחר, עד שיתפלל.

ברכות התורה לניעור כל הלילה

ט. דבר שני להזכיר לציבור בעמוד השחר, לברך ברכות התורה. ויכול לגמור את הפרק שנמצא בו, כיון שהתחיל בהיתר, ויפסיק בין פרק לפרק ויברך ברכות התורה. אנחנו נוהגים שכל אחד מברך לעצמו ברכות התורה, ואפילו כל הלילה היה ער ולא ישן, המנהג פשוט שמברך, וכך כתבו האחרונים. אבל האשכנזים הרבה מהם נוהגים כמו שכתב המשנה ברורה (סי' מז ס"ק כח), וכן נהג הגאון החתם סופר (מנהגי החת"ס עמ' מה), שיוצאים ידי חובת ברכות התורה ממי שישן בלילה. והאמת שעושים כן על פי דברי המגן אברהם (סי' מז ס"ק יב, ור"ס תצד), שהסתפק בפירוש השלחן ערוך, האם צריך לברך ברכות התורה בעמוד השחר גם מי שהיה ער כל הלילה, או דוקא מי שישן. שזו לשון השלחן ערוך (סימן מז סעיף יב): אף אם למד בלילה - גם אחרי השיעור ממשיכים ללמוד, מי ישן בשעה 11, תרנגולים... - הלילה הולך אחר היום שעבר, ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן. ע"כ. ופירש המגן אברהם, שאם לא ישן בלילה אינו מברך בבוקר. והמשנה ברורה חשש לדבריו.

במקום מנהג ל"א פב"ל

י. אולם האחרונים פירשו את דברי מרן אחרת, שבמשך הלילה אם ישן שינת קבע⁵, אפילו התעורר בעוד לילה, צריך לברך, אבל אין הכי נמי, אף אם לא ישן כלל, צריך לברך בעמוד השחר, כי התחלף היום, "יום יום יעמס לנו". וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' מז ס"ק יב). וכן כתבו האליה רבה (סי' מז סק"ט), מהר"ם בן חביב (בשו"ת קול גדול סי' מב), רבי יהודה עייאש בספר מטה יהודה (סימן מז), רבי חיים פלאג"י (מועד לכל חי סי' ח אות כו, כף החיים סי' ט אות ב). וכן דעת הרש"ש (בנהר שלום ד"כ ע"ב). וכן הוא על פי דברי רבינו האר"י (שער הכוונות דף א). וכתבו החיד"א ועוד אחרונים שכן המנהג, וכתב התרומת הדשן

⁵ לא ישן על אצילי ידיו, או על הסטנדר, שזו שינת עראי, אלא עלה למטה לישון, ולא משנה עם פיג'מה או בלי. המשנה ברורה (ביאור הלכה סי' ד סט"ז) חשש ששינת קבע היא חצי שעה, אבל ביביע אומר (ח"ח חאו"ח סי' ה) כתב על פי דברי הרא"ש (פ"ק דברכות סי' יג, ובתשו' כלל ד סי' א) ועוד, שכל שעלה למטה לישון ונרדם, אפילו ישן כמה דקות, נחשב לו שינת קבע.

(סימן לד) שבמקום מנהג לא אמרין סב"ל, וכמונן שמדובר במנהג שהסכימו אותו גדולי הדור והביאוהו בספרים.

גם לבני אשכנז יש על מה לסמוך

יא. חכם אחד הראה לי היום דבר מעניין, שהמגן אברהם בהלכות חג השבועות (ר"ס תצד) כותב אחרת, והסביר המחצית השקל שם שאחר שהמגן אברהם הסתפק, שוב חזר בו ודעתו כמו רוב האחרונים הנ"ל, שלמרות שהיה ער כל הלילה יכול לברך. וכן כתב הגאון הרב וזאנר בשבט הלוי (ח"י חאו"ח סי' עז אות ב). זאת אומרת שגם בקרב האשכנזים לא פשוט שאומרים בזה סב"ל. לכן אם לא מוצאים מישהו שישן בלילה שיבוא ויברך⁶, יסמכו על המגן אברהם, המחצית השקל, האליה רבה, הרב וזאנר, ויכולים גם האשכנזים לברך ברכות התורה. ורק לכתחילה בתור חומרא יחפשו מי שישן כדי לצאת ממנו.

קושיא על המשנה ברורה

יב. ביום ששי אחר הצהריים בא אלי יהודי אחד, גביר מאמריקה, דפק בדלת, "פתחי לי אחותי רעייתי"... פתחתי לו, ובשביל מה בא בשעה כזו? יש לו קושיא על המשנה ברורה שכתב שהניעור כל הלילה יחוש לסב"ל ולא יברך ברכות התורה בעצמו, שהרי לדבריו (ר"ס מז) ברכות התורה מדאורייתא, וכמו שהעלה בשו"ת שאגת אריה (סי' כד), שכתב על כך תשובה ארוכה, ומסקנתו שכן דעת רוב הראשונים. ואם כן היה צריך לומר ספק דאורייתא לחומרא, וכשם שבברכת המזון אם אכל ושבע ונתחייב בברכת המזון מהתורה - שמקרא מלא דיבר "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח, י) - נסתפק אם בירך או לא בירך, חוזר לברך, כי ספק דאורייתא לחומרא, כך גם לגבי ברכות התורה שלדברי המשנה ברורה הן דאורייתא, למה חשש לסב"ל? זו שאלה יפה. נהניתי שגביר אמריקאי שואל שאלה כזו.

חזקת חיוב

יג. אמרתי לו תירוצו, על פי קושיית רבי עקיבא איגר (בתשובה סי' לה) לגבי אדם שאכל ולחם ושבע, וספק בירך ספק לא בירך, שהוא בגדר ספק דאורייתא וחוזר לברך⁷, והרי מצד שני יש כאן איסור ברכה לבטלה, ולשיטת הגאונים (בשע"ת סי' קטו ועוד) והרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ו) והשלחן ערוך (סימן רטו סעיף ד) ברכה לבטלה הוא איסור דאורייתא משום "לא תשא", ואין יכנס לספק ברכה לבטלה בקום ועשה? נכון שיש ספק חיוב ברכת המזון, אבל כנגדו יש ספק איסור לא תשא, ולכאורה שב ואל תעשה עדיף. רבי עקיבא איגר מתרץ מה שמתרץ. ובספר מכתם לדוד פארדו (חאו"ח סימן ג, ד"ז ע"ג) תירץ, שהולכים אחר החזקה, ולגבי ברכת המזון, האדם הזה אכל ושבע, ובא לפנינו שבטנו מלאה, ויש לו חזקת חיוב לברך ברכת המזון, וכאשר הוא מסופק אם בירך, "אוקמיה אחזקתיה" שהוא מחויב לברך ברכת המזון. אבל אצלנו יש ספק האם השינה קובעת או היום

⁶ יתכן שיש אחד שישן, אבל מפחד שישפך דמו, ובגמ' (ברכות מג: כתובות סז: ב"מ נט.) אמרו, נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים. בישיבות שלמדנו ראינו כמה פעמים את הבחור שעולה ומברך, שכולו נהיה אדום... ומברך מתוך בושה, שהבחורים אומרים, אנחנו ישבנו ולמדנו והוא הלך לישון, בטלן...

⁷ אלא אם כן בנו הקטן או אשתו אומרים לו שבירך, שיכול לסמוך עליהם (ע' חזו"ע ברכות עמ' רכה).

קובעת לחיוב ברכות התורה, ועצם החזקה מעורערת, ולכן אומרים ספק ברכות להקל.⁸

מסופק בברכות התורה

יד. בעצם הדבר שהמשנה ברורה פוסק שברכות התורה מהתורה, יש בזה נפקא מינה גדולה, ומי שלומד משנה ברורה לבד בלי ללמוד פוסקים ספרדים, עלול לטעות ח"ו. אדם שהולך בדרך ואיחר לתפלה, ובדרך אומר ברכות השחר וברכות התורה⁹, ומברך מילה במילה, ומברך את הברכות כסדרן, "מתיר אסורים", זוקף כפופים", "מלביש ערומים", שלא להיכנס למחלוקת הפוסקים אם חוזר ומברך. וכשהגיע לבית הכנסת הסתפק: לאיפה הגעת, ל"דינה של גהינם" או ל"ואני אברכם", כלומר האם בירכתי ברכות התורה או שלא בירכתי? מה יעשה? מרן השלחן ערוך (סימן קפד סעיף ד) כתב: אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו, צריך לברך מספק,

מפני שהיא מן התורה. וכתב עוד (סימן רט סעיף ג): כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון מפני שהיא של תורה. ואם ברכות התורה היו מדאורייתא, היה צריך לומר שכל הברכות מדרבנן חוץ מברכת המזון וברכות התורה. ומשמע שחוץ מברכת המזון, כל שאר הברכות כולל ברכות התורה מדרבנן. וכדעת הרמב"ם (פ"ב מברכות הי"ד. וע' סה"מ עשין מצוה יא). ולשיטתו יש לומר ספק דרבנן לקולא, ואם יחזור לברך זה חשש ברכה לבטלה. ואמנם המשנה ברורה (ר"ס מז) כתב, שאדם שנספוק אם בירך ברכות התורה, יברך ברכת "אשר בחר בנו" שהיא המעולה שבברכות (ראה ברכות יא:), ולהרבה ראשונים ברכות התורה מדאורייתא. אבל לספרדים אם יחזור ויברך יש לו לחוש לברכה לבטלה, כי מרן וסבר שברכות התורה מדרבנן.^{10, 11}

עמ' ט, קלב, טה"ב ח"ג עמ' סג) חיזק את השיטה של ר' חיים נאה שלא הוא המציא אותה, אלא כל גדולי הרבנים הספרדים מדורי דורות נהגו כך, ולכן אנו לא חוששים לסב"ל, כי מנהג אבותינו בידינו.

החזון איש היה פאר הדור והדרו, יושר עיונו מבעית, ומרן זצ"ל כתב עליו בכמה מקומות פאר הדור, ולא על כל אחד כתב כן. פעם שאלתי אותו, מה ראית לנכון לכתוב כך רק על החזון איש? ואמר, שלא יחשבו שבגלל שלפעמים אני חולק עליו, אני לא מעריך אותו מספיק. אלא שעם כל גדלותו, יש דברים שמנהג אבותינו בידינו. וכך גם לגבי המשנה ברורה.

¹¹ נשמע דברי חיזוק לקראת חג השבועות מכבוד הרב הגדול, בן של קדושים, זכיתי להיות מקורב לסבא האדמו"ר מלעלוב. מרן זצ"ל היה לו שיעור בבית כנסת של עולי משהד בבני ברק בכל מוצאי שבת, ואני הייתי נער צעיר לימים כבן 15, 16, והייתי שומע את השיעור, אבל את הדרשה כבר הייתי יודע, כי הרב דרש אותה כבר בבית כנסת אהל מועד בת"א בשבת אחר הצהרים, ובמוצ"ש זה היה חזרה... ונותרה לי חצי שעה, והייתי הולך לבנין ליד, שם היה האדמו"ר מלעלוב, וכשהיה רואה אותי בפתח, מחמת שכיבד את מרן זצ"ל, היה קם אלי באמצע הסעודה, ולא נוגע בידי, היתה לו מגבת, והיה נותן לי יד ומושיב אותי לידו, והיה מביא לי אפונה - שיירים של אדמו"ר... זכיתי. ופעם התייעצתי אותו בענין מסוים, ואמר: מה אתה מתייעץ אתי, אבא שלך גאון וצדיק, ואתה יכול לסמוך עליו בעיניים סגורות. יהי רצון שנקבל את התורה מאהבה.

מדברי הרב אלימלך בידרמן שליט"א: ברשות מרן גאון ישראל, הנושא את עולם התורה על כתפיו, ועמך ישראל בכלל, המאיר לכל העולם כולו ולדרים עליה, בספריו הגדולים ובאור תורתו, איזו זכות גדולה יש לנו לפני מתן תורה לשבת עם הספר תורה בעצמו בראשנו. **[הרב נשא שיחת חיזוק לקראת מתן תורה, ואין כאן המקום להאריך].**

⁸ הסברתי לאמריקאי ומקווה שיבין, היה איתו בחור ישיבה שניסה להסביר לו, ולא הבין. שאלתי אותו: אתה יודע עברית? לא. אם כן איך תלמד רבי עקיבא איגר, נודע ביהודה, שואל ומשיב, אין את ספרי הפוסקים באנגלית, אין אפשר בלי לדעת עברית, צריך ללמוד עברית! נתתי לו על הראש שילמד עברית, שיוכל ללמוד את הספרים שלנו, התורה ארוכה מארץ. הצבעתי לו על הספריה ושאלתי כמה ספרים יש באנגלית? רק מעט ספרי קיצורים, אבל התורה שלנו בעברית וצריך ללמוד לשון הקודש.

⁹ כך מרן זצ"ל היה נוהג, כשהייתי אצלו בשבתות ובחגים, היה הולך ברגל כרבע שעה לבית כנסת הגדול, והיה אומר את כל ברכות השחר, ברכות התורה, אלוקינו וכו', וכשהיה רואה אשה הולכת במדרכה, היה עובר כביש, וכן כשהיה מתקרב לפח פתוח - "והיה מוחניך קדוש".

¹⁰ פעם אמרתי כך, וקיבלתי מכתב מרב אחד שכתב לי שפגעתי במשנה ברורה, אבל וכי דיברתי נגדו ח"ו? הזכרתי את דעת המשנה ברורה, ואמרתי שלהלכה אנחנו פוסקים כדעת מרן השלחן ערוך. לאותו רב מותר לומר שיעור כללי ולחוק על ר' חיים והגר"ז... וכל שכן שצריך לומר את ההלכה, שלא יעשו כמו המשנה ברורה ויכשלו לדעת מרן בברכה לבטלה. ומה פגיעה יש בזה? נכון שהאשכנזים עושים כמו המשנה ברורה, אבל הם לא קיבלו הוראות מרן כמונו. ואמנם הם פוסקים כמו השלחן ערוך, כמו שכתבו היעב"ץ (סי' עה), רבי יהונתן אייבשיץ (אורים ותומים קצור תקפוהו ס' קכד), רבי חיים מצאנז (דברי חיים ח"ב יו"ד ס' קה, קז) הפרי מגדים (יו"ד ס' מח שפ"ד ס"ק כה) ועוד, אבל לא כמונו שקיבלנו אותו עלינו כמו תלמיד לרב.

פעם דיברתי על השיעורים, שלרבי חיים נאה על 1,560 גרם קמח עושים הפרשת חלה בברכה, ולחזון איש 2,250 גרם, ואמרתי שמרן זצ"ל (שו"ת חזו"ע ס"ס כה, יחו"ד ח"ד ס' נה, הל"ע ח"א עמ' רפה, ח"ח עמ' רפו, חזו"ע סוכות